



កំណត់ត្រាសង្ខេប៖ ការធ្វើដំណើរយុទ្ធសាស្ត្រថ្មីប្រាំពីរមករា

ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧

សេចក្តីផ្តើម

រឿងជាច្រើនកំពុងមានការផ្លាស់ប្តូរក្នុងនយោបាយកម្ពុជា ។ តាំងពីចុងទសវត្សរ៍ទី ៩០ នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន និងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា បាននឹងកំពុងគ្រប់គ្រងប្រទេសប្រកបដោយសន្តិភាពយ៉ាងយូរបំផុតនៅក្នុង ប្រវត្តិសាស្ត្រសម័យទំនើបរបស់កម្ពុជា ។ ស្ថិរភាពនយោបាយនាំឲ្យមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចដ៏ខ្លាំងក្លា ដែលនាំឲ្យមាន កំណើនវណ្ណៈកណ្តាលជាមួយនឹងការចំណាយលើទំនិញប្រើប្រាស់នានា ។ ការណ៍នេះស្តែងច្បាស់ភ្លាមៗដល់អ្នក ដែលបានមកទស្សនាវិជ្ជាជីវៈក្នុងពេញ ដែលបានប្រែក្លាយជាការដ្ឋានសាងសង់ផ្សារទំនើប គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍អចលន ទ្រព្យល្អប្រណិត និងទីតាំងអគារការិយាល័យខ្ពស់ៗ ព្រមទាំងក្រវ៉ាត់ឧស្សាហកម្មធំទូលាយដែលមានកម្មកររាប់រយ ពាន់នាក់ក្នុងផលិតកម្មវាយនភ័ណ្ឌ និងទំនំមូលដ្ឋានផលិតកម្មផ្សេងៗទៀត។

បើទោះបីជាមានកំណើនវណ្ណៈកណ្តាលដែលត្រូវបានជម្រុញដោយការរីកលូតលាស់នៃសេដ្ឋកិច្ចក៏ដោយ វណ្ណៈកណ្តាលមានភាពជីវភាពប្រសើរឡើងបន្តិចជាងរាល់ឆ្នាំ រីឯវណ្ណៈទាបដែលមានចំនួន២៥%ត្រូវបន្តទុក ចោលខណៈដែលអ្នកមានចំណូលខ្ពស់ចំនួន២% ជាក្រុមមនុស្សដែលមានទំនាក់ទំនងល្អ បន្តបង្កើនភាពមានបាន របស់ពួកគេ។ រដ្ឋាភិបាល ដែលដំណើរការដោយស្ថាប័ននយោបាយមិនមានជំនាញពិតប្រាកដ បានជំរុញឲ្យមាន ការដោះដូរដី និងការកាប់ព្រៃឈើ ខណៈពេលដែលបានធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនូវសេដ្ឋកិច្ចសិកម្មតិចតួច ជាកំណើន នេះមាននៅភាពអន់ថយឆ្ងាយពីឧស្សាហកម្មនៅទីក្រុង។ ដំណើរការនៃការប្រមូលផ្តុំនេះ ត្រូវបានកើនឡើងចាប់ តាំងពីការទទួលជ័យជំនះយ៉ាងភ្នកទឹកភ្នកដីរបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាក្នុងការបោះឆ្នោតជាតិឆ្នាំ២០០៨៖ គណបក្សបានបង្រួបបង្រួមរដ្ឋាភិបាលកាន់អំណាចរបស់ខ្លួន ដោយបានផ្តល់ដី និងឱកាសធ្វើអាជីវកម្មទុកជាង្វាន់ សម្រាប់អ្នកដែលមានភាពស្មោះត្រង់ផ្នែកនយោបាយ ដោយបានបញ្ជូនប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញជាច្រើនឲ្យចេញឆ្ងាយពី បដិវត្តន៍សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា។

ជាលទ្ធផល នាទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះបានស្តែងឲ្យឃើញការផ្លាស់ប្តូរសង្គមយ៉ាងខ្លាំង។ ខណៈដែលសេដ្ឋ កិច្ចជនបទប្រែប្រួលតិចតួច យុវជនជាច្រើនបានបោះបង់ដីធ្លីមកធ្វើការនៅរោងចក្រវាយនភ័ណ្ឌ និងការដ្ឋាន

សំណង់ ដែលជារឿយៗធ្វើលុយទៅផ្ទះដើម្បីផ្គត់ផ្គង់គ្រួសារ ។ ចំនួនស្មើគ្នា ឬប្រហែលជាច្រើនជាងនេះបានចាកចេញទៅធ្វើការនៅបរទេស។ មានករណីជាច្រើន ដែលយុវជនទាំងនេះតំណាងឲ្យជំនាន់ដំបូងនៃគ្រួសារពួកគេ ដែលចាកចោលភូមិកំណើត មានកម្មកររោងចក្រលើសពី ៧០០,០០០ នាក់ ជាចំនួនដ៏លើសលុបនៅក្នុងវណ្ណៈកម្មករខ្មែរដំបូងនៅទីក្រុងក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា។ ចំនួនប្រជាពលរដ្ឋដែលបានធ្វើចំណាកស្រុកទៅធ្វើការនៅប្រទេសថៃ ត្រូវបានប៉ាន់ប្រមាណដោយប្រភពខ្លះថាមានចំនួនខ្ពស់ដល់ទៅមួយលាននាក់ ។

ផលប៉ះពាល់ដែលចេះតែកើនឡើងដោយការផ្លាស់ប្តូរទាំងនេះបាននឹងកំពុង បង្កើនការរំពឹងទុក និងក្នុងពេលដំណាលគ្នាដុតកម្ដៅភាពទោមនស្សក្នុងចំណោមម្ចាស់ឆ្នោតយុវជនកម្ពុជា។¹ ការណ៍នេះត្រូវបានបង្ហាញយ៉ាងជាក់ច្បាស់តាមរយៈលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតជាតិកាលពីខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៣ ដែលគណបក្សប្រជាជនបានឃើញនូវការធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំងពី ៩០ អាសនៈក្នុងចំណោមអាសនៈសរុបចំនួន ១២៣ មកត្រឹមតែ ៦៨ អាសនៈប៉ុណ្ណោះ។ គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ជាគណបក្សប្រឆាំងធំជាងគេ បានទាញប្រជាប្រិយភាពដោយឆ្លាតវៃពីការកើនឡើងនៃក្តីទោមនស្ស ដោយបានជុំព្រាញពង្រីកការផ្សាយតាមហ្វេសប៊ុក និងប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត ដើម្បីជំនួសសារព័ត៌មានសំណេរ និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋាភិបាលនៃគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា។² ការទទួលព័ត៌មានបានទូលំទូលាយក៏បាននឹងកំពុងជួយប្រជាពលរដ្ឋឲ្យយល់ដឹងពីបញ្ហាប្រឈមក្នុងសង្គមនានា ដូចជាជម្លោះដីធ្លី ការបំផ្លាញព្រៃឈើ និងអំពើពុករលួយ ដែលជាផ្នែកមួយនៃប្រព័ន្ធទូទៅ។ ក្រៅពីត្រូវបានគេមើលឃើញថា ជាអ្នកសង្គ្រោះប្រកបដោយសក្តានុពល និងរដ្ឋបុរសប្រកបដោយមេត្តាធម៌ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ពេលនេះត្រូវបានមើលឃើញដោយមនុស្សកាន់តែច្រើនឡើង ថាជាប្រភពនៃបញ្ហានានា។

ការនេះបង្ហាញពីការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថគួរឲ្យកត់សម្គាល់ និងសម្លេងសម្រាប់ការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃតថភាពប្រជាជាតិមួយនៅពាក់កណ្តាលប្រវត្តិសាស្ត្រដែលមិនធ្លាប់មានការផ្លាស់ប្តូរពីមុនមក។ ប៉ុន្តែខណៈដែលមានការបរិយាយច្រើន ពីវិធីសាស្ត្រដែលនយោបាយកម្ពុជាកំពុងផ្លាស់ប្តូរ នយោបាយជាតិនៅតែ ជាវិធីសាស្ត្រមូលដ្ឋានមិនអាចកាត់ផ្តាច់ពីអតីតកាល។ ទោះជាមេដឹកនាំនយោបាយចាប់យកប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម ក្នុងគោលបំណងដើម្បីផ្តាច់ចិត្តយុវជនជាម្ចាស់ឆ្នោតចូលចិត្តប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាទំនើបក្តី ការជជែក និងពិភាក្សានយោបាយលើសលុបស្ថិតក្នុងចង្កោមនិទានកថាពីរខុសគ្នា ដែលមួយគាំទ្រស្ថានភាពដើម និងមួយទៀតស្វែងរកការធ្វើឲ្យអន្តរាយដល់វា ។

¹ អង្គការសហប្រជាជាតិប៉ាន់ប្រមាណថាជិត ២/៣ នៃប្រជាជនកម្ពុជាមានអាយុក្រោម ៣០ ឆ្នាំ, សូមចូលទៅកាន់ <http://www.kh.undp.org/content/cambodia/en/home/countryinfo.html> (ចូលមើលចុងក្រោយថ្ងៃទី ០៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦)។
² ចាប់ពីឆ្នាំ ២០១០ ចំនួនប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាដែលប្រើអ៊ីនធឺណែតបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងពី ៣២០, ០០០ នាក់ ដល់ជាង ៥ លាននាក់ គឺប្រមាណ ១/៣នៃប្រជាជនសរុប នេះបើយោងតាមគួរលេខផ្លូវការរបស់រដ្ឋាភិបាល ។ មានការប៉ាន់ប្រមាណថា ប្រជាពលរដ្ឋ ៣ លាននាក់ប្រើប្រាស់គណនីហ្វេសប៊ុក ដែលបានក្លាយជាប្រភពព័ត៌មានដ៏មានប្រជាប្រិយភាពទីពីរនៅកម្ពុជា ។

និទានកថាទាំងពីរនេះកើតចេញពីការបកស្រាយជាជម្លោះយ៉ាងក្តៅក្តុកចំពោះថ្ងៃ ប្រាំពីរ មករា ជាថ្ងៃដែល របបខ្មែរក្រហមត្រូវបានផ្តួលរំលំដោយកងទ័ពវៀតណាម បានគាំទ្រដោយក្រុមអ្នកតស៊ូកម្ពុជាមួយចំនួនតូច។ ខណៈដែលគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាបកស្រាយសកម្មភាពវៀតណាមថាជា "ការរំដោះ" ប្រទេសពី របប ប៉ុល ពត ក្រុមប្រឆាំងមើលឃើញថាជា "ការឈ្លានពាន" ដោយសត្រូវជាតិដ៏គួរឲ្យខ្លាច ។ ជិតបួនទសវត្សន៍កន្លងមកនេះថ្ងៃ "ប្រាំពីរ មករា" នៅតែជាបញ្ហាសំខាន់បំផុតក្នុងនយោបាយសហសម័យកម្ពុជា ជាចំណុចស្នូលនៃការប្រជែងគ្នាក្នុង និទានកថានយោបាយទាំងពីរនេះ។ ការស្រាវជ្រាវពីមូលហេតុ និងមតិកានៃនិទានកថានេះគឺមានសារសំខាន់ ដោយហេតុថា ពួកគេនៅតែមានឧបសគ្គចំបងដើម្បីបង្កើតទម្រង់នយោបាយថ្មីដែលកើតចេញពីការមូលមតិគ្នាជា ឯកច្ឆ័ន្ទ ការសន្ទនា និងការគោរពគ្នាទៅវិញទៅមក ជាជាងការបង្កអវិភាពដោយហិង្សា ដែលកំណត់ចរិត នយោបាយកម្ពុជា បន្ទាប់ពីប្រទេសជាតិទទួលបានឯករាជ្យ។ ដរាបណាអ្នកនយោបាយកម្ពុជានៅបន្តប្រយុទ្ធលើ សមរម្យចាស់ ពួកគេត្រូវពុះពារតាមរយៈការដាក់ចេញនូវគោលនយោបាយជាក់លាក់នានា ដែលការណ៍នេះនាំឲ្យ ខាតឱកាសដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមផ្សេងៗដែលកើតឡើងក្នុងសតវត្សរ៍ទី ២១ ។

ការបកស្រាយមិនស្របគ្នាចំពោះថ្ងៃ "ប្រាំពីរ មករា"

នាថ្ងៃទី០៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ កងទ័ពវៀតណាមអម ដោយកងទ័ពខ្មែរក្រហមដែលចុះចូលបានចូល ដល់ទីក្រុងភ្នំពេញ និងបានផ្តួលរំលំរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែលជាទូទៅស្គាល់ថា "ខ្មែរក្រហម" ។ ដឹកនាំដោយ "បងធំទីមួយ" ប៉ុល ពត ខ្មែរក្រហមបានគ្រប់គ្រងប្រទេសកម្ពុជាចាប់ពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ បន្ទាប់ពីបាន ដណ្តើមអំណាចពីរបបសាធារណៈរដ្ឋខ្មែរដែលមានសហរដ្ឋអាមេរិកនៅពីក្រោយ។ នៅពេលកាន់អំណាច មេដឹកនាំ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យមានចេតនារកែប្រែប្រជាជាតិកម្ពុជាទាំងស្រុង ដោយជម្លៀសប្រជាជនភាគច្រើនទៅជនបទ។ ទីបំផុត បទពិសោធន៍នៃការដឹកនាំខុសផ្លូវ បណ្តាលឲ្យស្លាប់មនុស្សប្រមាណជា ១.៧ លាននាក់ដោយសារការអត់ ឃ្លាន ជំងឺ និងការកាប់សម្លាប់រង្គាល។

ការឈ្លានពានរបស់វៀតណាមកើតឡើងក្រោយរយៈពេលពីរឆ្នាំ នៃការកើនឡើងការវាយឆ្នុកតាមព្រំដែន យ៉ាងយោរយៅដោយកងទ័ព ប៉ុល ពត បានបង្កឲ្យប្រជាជនស៊ីវិលវៀតណាមស្លាប់រាប់រយនាក់។ នៅថ្ងៃដែលផ្តួល រំលំរបបខ្មែរក្រហម វៀតណាមបានបង្កើតរបបកុម្មុយនីស្តថ្មីដែលមានឈ្មោះថា សាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជា មានិតកម្ពុជា (ស.ប.ប.ក)។ ការតែងតាំងនេះធ្វើឡើងដោយបក្សប្រជាជនបដិវត្តន៍កម្ពុជា(ប.ប.ប.ក) ជាឈ្មោះ ដើមរបស់គណបក្សគ្រប់គ្រងអំណាចនាពេលបច្ចុប្បន្ន ដែលបានអះអាងថាមានប្រវត្តិលើមូលដ្ឋាននៃបក្សកុម្មុយ នីស្តឥណ្ឌូចិនក្នុងឆ្នាំ១៩៣០។ ទោះមានការតែងតាំងកម្ពុជាក្តី វៀតណាមនៅតែជាអ្នកសម្រេចចិត្តចុងក្រោយលើ រដ្ឋាភិបាល តាមរយៈការដាក់ទីប្រឹក្សានៅគ្រប់ក្រសួង និងស្ថាប័នបក្ស។

របបថ្មីនេះក៏ត្រូវបានគាំទ្រដោយកងទ័ពរៀនណាមចំនួន ១០០.០០០នាក់នៅពីក្រោយរបបសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជាមានិតកម្ពុជាក្នុងសង្គ្រាមស៊ីវិលប្រឆាំងនឹងក្រុមតស៊ូត្រីភាគីនៅតាមបណ្តោយព្រំដែនថៃ។ ក្រុមមួយក្នុងចំណោមនេះត្រូវបានបង្កើតដោយរបបខ្មែរក្រហមដែលត្រូវបានផ្តួលរំលំ អរគុណដល់តក្កភាពនយោបាយសង្គ្រាមត្រជាក់ តាមរយៈការភ្ជាប់ខ្លួនដែលមានកងទ័ពចិននៅពីក្រោយខ្នង និងការគាំទ្រការទូតពីសហរដ្ឋអាមេរិកសមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ និងបស្ចឹមលោកភាគច្រើន។ ស្របពេលនឹងការបែងចែកនៃសង្គ្រាមត្រជាក់ ដែលបង្កឲ្យមានសង្គ្រាមស៊ីវិល ប្រាំពីរមករា បានក្លាយជាចំណុចផ្ទុយគ្នាដ៏រសើបបំផុត ពីរបៀបនៃការបកស្រាយប្រវត្តិសាស្ត្រដែលប្រកបដោយបញ្ហា និងកាលៈទេសៈបច្ចុប្បន្នកម្ពុជា ។

ជាការចាប់ផ្តើម និមិត្តរូបនៃ “ប្រាំពីរមករា” បានក្លាយជា និងនៅតែជាចំណុចកណ្តាលនៃនិទានកថាជាតិដ៏វិញ្ញាណគ្រប់គ្រងនៃរបបសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជាមានិតកម្ពុជា ឬគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា។ ត្រូវបានលើកបន្តបន្ទាប់កាន់អំណាចដោយរៀនណាម ដែលប្រជាជនកម្ពុជាជាច្រើនមានទស្សនៈសង្ស័យខ្លាំង ផ្ទុយទៅវិញគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាត្រូវបានបង្ខំឲ្យមានស្វ័យនីត្យានុកូលភាព ដោយផ្តោតលើការពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តួលរំលំរបបខ្មែរក្រហម។ បច្ចុប្បន្ន ថ្ងៃប្រាំពីរ មករា ត្រូវកំណត់ក្នុងប្រតិទិនជាថ្ងៃឈប់សម្រាកជាតិរបស់កម្ពុជា ជាទិវាជ័យជម្នះលើរបបប្រល័យពូជសាសន៍ ហើយជារៀងរាល់ឆ្នាំ គណបក្សកាន់អំណាចតែងប្រារព្ធពិធី និងលើកបដាជុំវិញទីក្រុងដើម្បីរំលឹកដល់ជនជាតិកម្ពុជាពីតួនាទីរបស់ខ្លួនក្នុងការផ្តួលរំលំរបបប៉ុលពត។ គណបក្សកាន់អំណាចអះអាងថាប្រាំពីរមករា ជាទិវាជាតិរបស់កម្ពុជា ជាថ្ងៃ “កំណើតទី២” ជាមនោសញ្ចេតនាដែលប្រកាន់ខ្ជាប់ដោយប្រជាជនកម្ពុជាដែលមានវ័យចំណាស់ស្បែងទាំងពីរជម្រៅនៃការបាក់ស្បាត និងការតស៊ូនឹងការធ្វើប្រជាភិបុតនៃបក្សកាន់អំណាចជាង ៣៥ ឆ្នាំចុងក្រោយ ។

ក្នុងសុន្ទរកថានៃការប្រារព្ធទិវារបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាឆ្នាំ២០១៦ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែនបានថ្លែងថា “យើងប្រារព្ធជ័យជម្នះជាប្រវត្តិសាស្ត្រនេះក្នុងស្មារតីនៃការគោរព និងសម្តែងការដឹងគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះយុទ្ធជនដែលបានក្រោកឡើងប្រយុទ្ធ ហើយហ៊ានបូជាសាច់ស្រស់ ឈាមស្រស់ និងជីវិតរបស់ខ្លួនដើម្បីសង្គ្រោះប្រទេសជាតិ”។³ ជាសក្យានុមតិ គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាមិនសូវរំលឹកគុណរៀនណាមដែលកងទ័ពរបស់ខ្លួនបានធ្វើកិច្ចការភាគច្រើនដើម្បីផ្តួលរំលំរបបប៉ុលពតទេ ដោយនិយាយបញ្ចៀងដល់ “ការជួយ” របស់ទីក្រុងហាណូយដល់ចលនាតស៊ូកម្ពុជា។ (ក្នុងឥរិយាបថរបបនេះ ក្នុងឆ្នាំនេះលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែនបានសម្តែង “ការដឹងគុណចំពោះទាហានស្ម័គ្រចិត្តរៀនណាម ដែលបានផ្តល់ការគាំទ្រដើម្បីបុព្វហេតុដ៏សំខាន់នេះ”)។⁴

³ យួន ណារឹម, “នាយករដ្ឋមន្ត្រីលុបចោលបម្រាមលើប្រធានគណបក្សដែលមានសញ្ជាតិពីរ,” កាសែតខេមបូឌាដេលី, ថ្ងៃទី ០៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៦។

⁴ ប្រភពដូចខាងលើ

មូលហេតុសំខាន់នៅទីនេះសម្រាប់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា គឺដើម្បីជៀសវាងការមើលឃើញថាខ្លួនជាអាយ៉ងរបស់ រៀតណាម ជាអ្វីដែលគណបក្សប្រឆាំងតែងចោទប្រកាន់ និងដើម្បីទទួលបានការសរសើរដោយបានបញ្ចប់សុបិន្ត អាក្រក់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។

ការយោសនារបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាស្តីពីថ្ងៃប្រាំពីរមករា បង្កើតឲ្យការបែងចែកជាពីរផ្នែកនយោ បាយ ដែលស្មើនឹងការគ្រប់គ្រងរបស់លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែនទាំងស្រុង នាំមកនូវសន្តិភាព វឌ្ឍនៈភាព និង ស្ថិរភាពនយោបាយ ដូចដែលបានដក់ជាប់នៅក្នុងផលប្រយោជន៍ជាតិកម្ពុជា។ ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ អ្នកដែលប្រឆាំង នឹងទស្សនៈនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាភ្នាក់ងារបរទេស ឬនិរតុណ "ជ្រុលនិយម" ក្នុងការបំផ្លាញសន្តិភាព និងស្ថេរភាព នយោបាយ។ ដូច្នេះកេរ្តិ៍ដំណែលប្រាំពីរមករា បង្ហាញឲ្យឃើញនូវស្ថានភាពទាំងអស់ ឬទេ ដែលស្របនឹងបន្ទាត់ ប្រពៃណីមនុស្សវ័យចំណាស់កម្ពុជា ដែលយល់ថានយោបាយតំណាងឲ្យការប្រឈមមុខជាក់គ្នាស្លាប់រស់វាង ចំណុចកណ្តាលនៃការប្រកួតប្រជែងអំណាច។ ក្នុងសន្ទុកថាក្នុងទិវាជ័យជម្នះលើរបបប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ ២០០៩ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែនបានពិពណ៌នាអ្នកដែលយល់ផ្ទុយចំពោះអត្ថន័យ ថ្ងៃប្រាំពីរមករា ថាជា "សត្វ" និងអ្នកសូមខមាលទោសរបបខ្មែរក្រហម។⁵ ឆ្នាំ ២០១៥ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី បានបញ្ជាក់ប្រាប់ដៃគូបដិបក្ខ លោកថា "អ្នកស្អប់ប៉ុល ពត ប៉ុន្តែអ្នកប្រឆាំងនឹងអ្នកដែលផ្តល់រំលែរបបហ្នឹង ។ តើមានន័យថាម៉េច? វាមានន័យថា អ្នកឯងគឺជាសម្ព័ន្ធមិត្តនៃរបបប៉ុលពត" ។⁶

និទានកថានយោបាយគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាមានភាពចម្រូងចម្រាសជាច្រើន។ ដែលចម្រូងចម្រាស ខ្លាំងគឺរឿងដែលរបបស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួននេះ តែងដាក់បញ្ចូលអតីតសមាជិកថ្នាក់ទាប និងកណ្តាលនៃ របបខ្មែរក្រហម ។ ពេញទស្សវត្សន៍ទី ៨០ ដោយមានការអនុញ្ញាតពីរៀតណាម សាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជា មានិតកម្ពុជាព្យាយាមដោះស្រាយភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នានេះ ដោយភ្ជាប់ការទទួលខុសត្រូវនៃភាពសាហាវយ៉ង់យ៉ូង របស់ខ្មែរក្រហមទៅមេដឹកនាំពីររូប មាន ប៉ុល ពត និង អៀង សារី ខណៈដែលអនុញ្ញាតឲ្យកម្មាភិបាលស្មោះស្ម័គ្រ ចុះចូលរួចខ្លួន។ របបនេះក៏បានសង្ឃឹមថាសហគមន៍កុម្មុយនីស្តអន្តរជាតិនឹងនៅឆ្ងាយពីខ្មែរក្រហមព្រោះតែឧក្រិដ្ឋ កម្មដែលបានប្រព្រឹត្តិ ដោយអះអាងថាខ្មែរក្រហមជាក្រុមតូចមួយនៃ "ហ្វាស៊ីសហ៊ីត្លែ" បានប្តូរបដិវត្តន៍កម្ពុជា និង បំផ្លាញទ្រឹស្តីបរិសុទ្ធរបស់កុម្មុយនីស្ត ដែលតំណាងដោយសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យកម្ពុជាប្រជាមានិតកម្ពុជា ។⁷ នៅកណ្តាលភ្នាក់ភ្លើងសង្គ្រាម អាជ្ញាធរក៏បានទប់ទល់ស្ថានភាពណ៍ជាក់ស្តែងការពារសន្តិភាព ដើម្បីវាយកម្ទេចខ្លាំង

⁵ សាម វិទ្ធិ, "នាយករដ្ឋមន្ត្រីការពារការប្រារព្ធពិធីដែលមានការយល់ឃើញផ្សេងគ្នា," កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍, ថ្ងៃទី ០៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៩ ។
⁶ ហុល រស្មី, "នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែនគាំទ្រអាសាខ ប្រយុទ្ធនឹងក្រុម ISIS ក្នុងថ្ងៃប្រាំពីរមករា," កាសែតខេមបូឌាដេលី, ថ្ងៃទី ០៦ ខែមករា ឆ្នាំ ២០១៥ ។
⁷ បានដកស្រង់នៅក្នុងស្នាដៃ អ៊ីវ៉ាន់ ហ្គត់មែន, កម្ពុជាក្រោយរបបខ្មែរក្រហម៖នៅខាងក្នុងនយោបាយកសាងជាតិ (ញូ ហាវរៈគ្រឹះស្ថានបោះ ពុម្ពនៃសាកលវិទ្យាល័យយេល, ២០១៣), ទំព័រទី ៨ ។

ដោយសន្យាថាពួកគេនឹងត្រូវបានលើកលែងទោស ។ ក្នុងទសវត្សរ៍ទី ៩០ គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាបានស្រូបយក ទាហ៊ានរត់ចោលជួររបបខ្មែរក្រហមរាប់ពាន់នាក់ ដែលនេះជាយុទ្ធសាស្ត្រមធ្យោបាយផ្តល់រំលំខ្មែរក្រហម ។

ខណៈដែលគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាបានកំពុងនឹងលើកលែងទោសដល់សកម្មភាពពីអតីតកាលតាមរយៈ សម្ព័ន្ធមិត្តនយោបាយរបស់ខ្លួន ពេលកាន់តែខ្លីចំពោះដៃគូបដិបក្ខ ឧទាហរណ៍ ការចូលរួមពីអតីតកាលនៃថ្នាក់ ដឹកនាំគណបក្សប្រឆាំង និងមេដឹកនាំសង្គមស៊ីវិលនៃចលនាស៊ីក្នុងទសវត្សរ៍ទី ៨០ រួមទាំងខ្មែរក្រហមផង ត្រូវ បានបរិហារជាឱ្យរិកដោយពាក្យសម្តីធ្ងន់ៗ។ ការណ៍ទាំងអស់នេះបង្ហាញថា គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាមានការ ព្រួយបារម្ភតិចតួចពីការទទួលខុសត្រូវពិតប្រាកដលើភាពយោរយោកាលពីអតីតកាល ជាងថាតើប្រជាជនស្មោះត្រង់ ចំពោះការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួននាពេលបច្ចុប្បន្នដែរឬទេ។ ទិដ្ឋភាពប្រវត្តិសាស្ត្របែបនេះគ្មានទេការប្រឆាំងដែលឈរ លើសីលធម៌ ឬមូលដ្ឋាននយោបាយ ឬប្រវត្តិសាស្ត្រ។ និទានថាគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា តាមរយៈការទទួល យកថ្ងៃប្រាំពីរមករា ថាជា “ថ្ងៃកំណើតទីពីរ” របស់ជាតិ ហើយថាគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាជាអ្នកតម្កល់ប្រយោជន៍ ជាតិដោយបរិសុទ្ធ ជាសត្យានុមតិ គឺជាសំណើរផលបូកស្មើសូន្យ ទាំងចំពោះអ្នកដែលយល់ស្រប ឬបដិសេធា។

ដូចដែលគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា បានកំពុងប្រើប្រាស់ថ្ងៃប្រាំពីរមករា ដើម្បីបង្កើតនិទានថាជាតិពេញ ដោយអំណាច ដៃគូប្រជែងនៅក្នុងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ និងក្រុមប្រឆាំងផ្សេងទៀតក៏បង្កើតជានិទានថា បញ្ហាសង្គ្រោះខ្លួនដែរ ។ ការណ៍នេះត្រូវបានបង្កើតដោយទស្សនៈដែលថាថ្ងៃប្រាំពីរមករាមិនមែនជាថ្ងៃរំដោះទេ ប៉ុន្តែ ជាការឈ្លានពានជាង ដោយសត្រូវសួរពូជដែលនាំកម្ពុជាដើរលើផ្លូវពុករលួយ ការធ្លាក់ចុះសីលធម៌ និងការអាប អោនជាតិ ។ ប្រហែលជាមិនមែនជារឿងគួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើលទេ ថ្នាក់ដឹកនាំជាន់ខ្ពស់គណបក្សប្រឆាំងជាច្រើននាក់ដែល ប្រកាន់នូវទស្សនៈនេះធ្លាប់ជាសមាជិកនៃភាគីស៊ីប្រជាប់អាវុធ ដែលបានប្រយុទ្ធជាមួយរបបលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែនដែលមានរៀតណាមនៅពីក្រោយពេញមួយទសវត្សរ៍ទី ៨០។ លោក សម រង្ស៊ី ប្រធានគណបក្សស សង្គ្រោះជាតិ គឺជាសមាជិកស្ថាបនិកនៃចលនាហ៊ុនស៊ុនបិច ដែលជាក្រុមនយោបាយបង្កើតដោយព្រះអង្គម្ចាស់ នរោត្តម សីហនុនៅទីក្រុងប៉ារីស ឆ្នាំ ១៩៨១ ដើម្បីប្រឆាំងនឹងការគ្រប់គ្រងរបស់រៀតណាមនៅកម្ពុជា ។ លោក កឹម សុខា ជាអនុប្រធានរបស់លោក សម រង្ស៊ី ធ្លាប់បានបម្រើការនៅក្នុងរណសិរ្សរំដោះជាតិខ្មែរ ជាក្រុមជាតិនិយម បង្កើតដោយ លោក ស៊ីន សាន ដែលជាអតីតនាយករដ្ឋមន្ត្រី ។ ចន្លោះឆ្នាំ ១៩៨២ ដល់ឆ្នាំ ១៩៩១ ចលនាទាំងពីរ នេះគឺជាផ្នែកនៃចលនាស៊ីប្រមុះ នៃរដ្ឋាភិបាលចម្រុះកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែលមានទាំងភាគីខ្មែរក្រហមដែលត្រូវ បានបណ្តេញពីអំណាចផងដែរ ។

និទានថាគណបក្សប្រឆាំងចាក់ឫសនៅក្នុងទស្សនៈជាតិនិយមខ្មែរ លើមូលដ្ឋានសង្ស័យខ្លាំងលើរៀត ណាម និងជនជាតិរៀតណាម ដែលតែងសំដៅដល់ដោយពាក្យប្រមាថថា “យួន”។ ការភ័យខ្លាចរៀតណាមដើមទង ចេញពីការបាត់បង់ទឹកដីបន្តិចម្តងៗនៃដែនដីអតីតចក្រភពអង្គរ ដោយ ណាម ទៀន មានន័យថាដំណើរឆ្ពោះមក

ទិសខាងត្បូងនៃរដ្ឋវៀតណាមនៅក្នុងសតវត្សរ៍ទី ១៨ និង ១៩ ខ្ពស់បំផុតពេលវៀតណាមដាក់អាណាព្យាបាល រយៈពេលខ្លីលើកម្ពុជាក្នុងចន្លោះទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៨៣០ ដល់ឆ្នាំ ១៨៤០ ។ ចាប់ពីពេលនោះមក “យួន” បានក្លាយ ជានិមិត្តរូបដ៏មានអំណាច ចំពោះការធ្លាក់ចុះរបស់កម្ពុជា ។ សម្រាប់លោក សម រង្ស៊ី វៀតណាមបន្តស្វែងឲ្យឃើញ ការគំរាមកំហែងយ៉ាងច្បាស់ និងយូរអង្វែងដល់ការរស់រានរបស់កម្ពុជា ជាប្រជាជាតិឯករាជ្យ ដូចសតវត្សរ៍ទី ១៩ ពេលមានការប្រជែងគ្នា ទន្រ្ទានកម្ពុជាពីវៀតណាម និងថៃ ដែលត្រូវបានបង្អាក់ដោយការដាក់អាណាព្យាបាល បារាំងក្នុងឆ្នាំ ១៨៦៣ ។ ពេលថ្មីៗនេះ លោក សម រង្ស៊ីបានប្រៀបធៀបកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន ទៅនឹងស្ថានភាពនៃដែនដី ប៉ាឡេស្ទីនដែលកាន់កាប់ដោយអ៊ីស្រាអែល និងប៉ូឡូញមុនការបំបែកក្នុងសតវត្សរ៍ទី ១៨។^១ វាគ្មានន័យឡើយ ព្រោះ កម្ពុជាក៏បានបាត់បង់ដែនដីមួយភាគធំទៅប្រទេសថៃ ជាអ្នកជិតខាងទិសខាងលិច តែមិនសូវចងកំហឹងដូចវៀត ណាម។ ការណ៍នេះ អាស្រ័យលើទស្សនៈដែលថាថៃ និងកម្ពុជាមានភាពស្រដៀងគ្នាដោយទទួលឥទ្ធិពលវប្បធម៌ សំនៀង និងសាសនាពីឥណ្ឌា ដែលមិនប្លែកគ្នាខ្លាំង ដូចវៀតណាមដែលទទួលឥទ្ធិពលវប្បធម៌ចិន ។

ដោយសម្លឹងមើលទំនាក់ទំនងជាប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏ជិតស្និទ្ធរបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ជាមួយវៀតណាម ជាពិសេសក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៨០ គណបក្សប្រឆាំងមើលឃើញ ការណ៍ដែលវៀតណាមផ្តល់រំលែរបបប៉ុលពតថាជា ការចាប់ផ្តើមនៃ “ការឈ្លានពាន” ដោយមានលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន និងសហការីមានចន្លោះធ្វើជា “អាយ៉ង” របស់វៀតណាម។ វាហាសាស្ត្រនេះបានរស់រានពេលបញ្ចប់សង្គ្រាមត្រជាក់ និងការដកចេញកងទ័ពវៀតណាមនៅ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៨៩ ដូច្នេះបច្ចុប្បន្ន ទោះជាមានការផ្លាស់ប្តូរទំនាក់ទំនងកម្ពុជាជាមួយប្រទេសក្តី ក៏គណបក្សប្រឆាំង កម្ពុជានៅតែបន្តមើលឃើញថាមេដឹកនាំគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាលក់ខ្លួនឲ្យទីក្រុងហាណូយ និង“ក្បត់ជាតិ” ចំពោះបុព្វបុរសខ្មែរ។ ពេលយោសនាបោះឆ្នោតឆ្នាំ១៩៩៨ លោក សម រង្ស៊ី បានសំដៅដល់ គណបក្សប្រជាជនកម្ពុ ជាថា “ក្បាលយួន ខ្លួនខ្មែរ” ជាសេចក្តីថ្លែងការណ៍ប្រើពាក្យខ្មែរក្រហមពេលបោសសម្អាតភូមិភាគបូព៌ាក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៧-១៩៧៨ ។^២ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៤ លោក កឹម សុខា អនុប្រធានគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ បានឈានដល់តិះ តៀនវៀតណាមថានៅពីក្រោយឧបទ្វីបហេតុរត់ជាន់គ្នានៅកោះពេជ្រ ក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញបានសម្លាប់មនុស្សចំនួន ៣៥៣នាក់ និងរហូសជាច្រើនរយនាក់ទៀតពេលបុណ្យអុំទូកឆ្នាំ២០១០។ លោក កឹម សុខាបាននិយាយថា “គេ

^១ សេបាស្ទៀន ប្រេងដីអូ, កម្ពុជារបស់លោក ហ៊ុន សែន (ឡងដ៍: គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពនៃសាកលវិទ្យាល័យយេល, ២០១៤), ទំព័រ ៩៦។
^២ ខេវីឌ ជាប់បែលយូ រ៉ូប៊ីត, អន្តរកាលនយោបាយនៅកម្ពុជា ១៩៩១-៩៩: អំណាច វេជននិយម និងប្រជាធិបតេយ្យ (ញូយក: ផាលក្រៅ, ២០០១), ទំព័រ១៩៤។ ដែលហួសចិត្ត នេះជាដំណាលរឿងដូចគ្នានៃការបោសសម្អាតដែលបានជុំវិញឲ្យយុវជន ហ៊ុន សែនរត់ចូលទៅវៀត ណាមពាក់កណ្តាលឆ្នាំ១៩៧៧ ។

បង្កើតរឿងដើម្បីសម្លាប់ខ្មែរនៅកោះពេជ្រ"¹⁰ សម្រាប់មន្ត្រីគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ការពាក់ព័ន្ធរបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា និងរៀនណាមកាលពីអតីតកាល ធ្វើឲ្យអនីត្យានុកូលដោយអត្ថន័យ ។

ការនិទានតបវិញរបស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន និងមេដឹកនាំគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាលក់ខ្លួនឲ្យរៀនណាម និងក៏សមាជិកខ្មែរក្រហម ដែលជារូបមន្តដ៏ចម្រុះចម្រាស ដែលមានន័យតែក្នុងករណីមានគេជឿ គួយដឹងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ដូចលោក សម រង្ស៊ី ដែលថាចុងក្រោយគឺរៀនណាមត្រូវទទួលខុសត្រូវលើភាពសាហាវយង់ឃ្នងដែលបានប្រព្រឹត្តិដោយរដ្ឋាភិបាលប៉ុលពត។ នៅថ្ងៃទីប្រាំពីរមករា ឆ្នាំ២០១៦ ប្រធានគណបក្សសង្គ្រោះជាតិបានលើកពីចំនុចនេះ ដោយបង្ហាញរូបថតនៅលើទំព័រហ្វេសប៊ុក នៃទាហានរៀនណាមពាក់មួកជួនមកដុតផ្ទះកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ និងក្រោយមកត្រឡប់យកទឹកមកពន្លត់ភ្លើងក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩។ គាត់បានពន្យល់ថា៖

ថ្ងៃ ៧មករា ១៩៧៩ គឺជាឆាកល្លានដែលយួនបានរៀបចំទាំងអស់។ គេថា គេមកដោះយើងពីខ្មែរក្រហម តែបើអត់មានយួនកម្ពុជានឹងស្តើងដើមទី ក៏អត់មានខ្មែរក្រហមដែរ...មួយផ្នែកធំនៃរឿងរ៉ាវទាំងអស់ ក្នុងរយៈពេលជិត ៥០ឆ្នាំកន្លងមកនេះ គឺមានការរៀបចំយ៉ាងសកម្មដោយយួនកម្ពុជានឹងស្តើង ដើម្បីគ្រប់គ្រងប្រទេសកម្ពុជា និងបំភ័ន្តភ្នែកប្រជារាស្ត្រខ្មែរ។ ការជ្រាបចូលនៃភ្នាក់ងាររៀនណាមដែលទទួលការហ្វឹកហាត់នៅហានូយក្នុងទសវត្សរ៍៥០ និង ៦០ បានជម្រុញនិងញុះញង់ឲ្យខ្មែរសម្លាប់ខ្មែរក្នុងរបបខ្មែរក្រហម។

ការប្រទាក់ក្រឡាគ្នាទំនងថាចុងក្រោយ កម្ពុជាគ្មានកំហុសចំពោះសុបិន្តអាក្រក់នៃរបបខ្មែរក្រហម ពេលដែលប្រទេសមានកំហុសទាំងស្រុង រួមមានរៀនណាមជាដើម។ មិនសំដៅដល់អង្គហេតុដែលថាការណែនាំនេះបង្ហាញថាជនជាតិកម្ពុជាអវិជ្ជានយោបាយ បានបដិសេធនូវរាល់ស្ថាប័ន ទស្សនៈលោក សម រង្ស៊ីបង្ហាញការលើកលែងទោសខ្លួនឯង ដល់អតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម រួមទាំង ប៉ុល ពត។ ក្នុងបទសម្ភាសន៍កាលពីខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩៧ ជាមួយអ្នកកាសែតអាមេរិកាំងឈ្មោះ នេត ថេយឡី មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមវ័យចំណាស់ បានទទួលស្គាល់ថារដ្ឋាភិបាលខ្លួនបានធ្វើនូវ "កំហុស" ប៉ុន្តែអះអាងថាការស្លាប់នៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួនគឺប្រព្រឹត្តិដោយ "ចារកម្មរៀនណាម"។ គាត់ក៏បានពណ៌នាពីគុក ស២១ ជាគុកសន្តិសុខគួរឲ្យភ័យខ្លាច នៃរបបខ្មែរក្រហម នៅទីក្រុងភ្នំពេញ ក្រោយមកត្រូវបានប្រែក្លាយជាសារមន្ទីរ ដោយរដ្ឋាភិបាលសាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជាមានិតកម្ពុជាថាជា "ពិពណ៌រៀនណាម" ។ "បើយើងមិនតស៊ូ" គាត់បានប្រាប់ថេយ ឡី "កម្ពុជានឹងក្លាយជាកម្ពុជាក្រោមមួយទៀតក្នុងឆ្នាំ

¹⁰មិច ដាវ, "គណបក្សសង្គ្រោះជាតិវាយប្រហារពាក្យសម្តីលើគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជានៅក្នុងពិធីបុណ្យខ្មែរកម្ពុជាក្រោម, "ខេមបូឌាដេលី, ថ្ងៃទី០៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១៤ ។

១៩៧៥" ។¹¹ លោក កឹម សុខាក៏អះអាងក្នុងឱកាសមួយ ដូចគ្នាអីចឹងដែរ ថាគុក ស២១ ជាគុក "សិប្បនិម្មិត" ដោយរៀនណាម ។¹²

បញ្ហាបច្ចុប្បន្នកម្ពុជាភាគច្រើនអាចត្រូវបានមើលឃើញដូចគ្នានឹងកញ្ចក់ឆ្មោះ បញ្ហាដែលរៀនណាម។ សូមលើកយកឧទាហរណ៍មួយ លោក សម រង្ស៊ី និងសហការីផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់ត្រូវលើបញ្ហាកង្វះតម្លាភាពជុំវិញការផ្តល់ដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ចដល់ក្រុមហ៊ុនរៀនណាម ប៉ុន្តែកម្រនិយាយចំករណីសម្បទានទំហំធំធេងដូចគ្នាលើក្រុមហ៊ុនមកពីប្រទេសចិន សិង្ហបុរី និងម៉ាឡេស៊ី។ ក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយកាសែតថៃ ឌី ណេស៊ិន នៅខែមីនា ឆ្នាំ ២០១៤ លោក សម រង្ស៊ី បានអះអាងថា ភាគច្រើននៃការវិនិយោគនៅកម្ពុជាគឺជនជាតិរៀនណាម ។ គាត់បានមានប្រសាសន៍ថា "បើអ្នកក្រឡេកមើលផែនការវិនិយោគ ជាពិសេសការវិនិយោគដែលមានលក្ខណៈបំផ្លិចបំផ្លាញភាគច្រើន គឺត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយក្រុមហ៊ុនរៀនណាម"។¹³ ធាតុពិតក្រុមហ៊ុនរៀនណាម គ្រប់គ្រងលើផ្ទៃដីតិចជាងមួយភាគបីនៃដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ចដែលគ្រប់គ្រងដោយប្រទេសនេះ, បើយោងតាមលីកាដូ ជាអង្គការសិទ្ធិមនុស្សក្នុងស្រុក, មានចំនួនតិចជាងតំបន់ដែលគ្រប់គ្រងដោយក្រុមហ៊ុនចិន។¹⁴ ដោយកំណត់ការអះអាងបែបនេះ លោក សម រង្ស៊ីយកបញ្ហាមួយនៃតម្លាភាពលើការផ្តល់ដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ច និងឲ្យអត្ថន័យថ្មី ស្តែងពីមហិច្ឆតាជាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់រៀនណាមដើម្បី "លេបត្របាក់" ដែនអធិបតេយ្យកម្ពុជា (ស្រង់ឃ្លារបស់លោក សម រង្ស៊ី) ។

សម្រាប់មនុស្សជាច្រើននៅក្នុងគណបក្សប្រឆាំង រៀនណាមតំណាងនូវសភាវៈអាក្រក់ ជ័យជម្នះលើសភាវៈនេះ ធ្វើយុត្តិកម្មផ្សះផ្សាសីសធម៌ រួមទាំងការសម្រេចចិត្តធ្វើជាសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយពួកគេក្នុងកំឡុងទសវត្សរ៍ទី ៨០ ដើម្បីផ្តល់រំលែរបបខ្មែរក្រហម។ ជាសត្យានុមតិ ខណៈការផ្សះផ្សានេះត្រូវបានធ្វើយុត្តិកម្មជាសារវ័ន្តដើម្បីការពារជាតិសកម្មភាពអតីតកាលរបស់ថ្នាក់ដឹកនាំគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា តែងតែត្រូវបានគេមើលឃើញក្នុងសភាពអាក្រក់បំផុត ដោយសំនួនអនីត្យានុកូលភាពខ្លាំង និងជាមូលដ្ឋាន។ ក្នុងវិថីបែបនេះ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ត្រូវបានផ្តន្ទាទោសទ្វេដង ទីមួយជាសមាជិកនៃរបបខ្មែរក្រហម និងពេលដែលគាត់ត្រឡប់មកប្រឆាំងនឹងរបបខ្មែរ

¹¹ នេត ថេយឡឺ, "ថ្ងៃជម្រះបញ្ជី," Far Eastern Economic Review, ថ្ងៃទី ៣០ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។
¹² អៀង ម៉េងឡេង និង សំបូរ ជីតធី, "កឹម សុខានិយាយថា ស ២១ ជាឧបាយកលរៀនណាម," កាសែតខេមបូឌា ដេលី, ថ្ងៃទី ២៧ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៣, ឈន ចាន់ស៊ី, "កឹម សុខាត្រូវបានកោះហៅព្រោះការអធិប្បាយគុកទូលស្តែង," កាសែតខេមបូឌា ដេលី, ថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣ ។
¹³ "សម រង្ស៊ី៖ ខ្ញុំនឹងក្លាយជានាយករដ្ឋមន្ត្រីល្អជាងលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន," កាសែត ឌី ណេស៊ិន, ថ្ងៃទី ១០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤ ។
¹⁴ លើផ្ទៃដីសរុប ១,២១៤,៦៥៦ ហិចតានៃដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ចមិនគ្រប់គ្រងដោយក្រុមហ៊ុនកម្ពុជា មានផ្ទៃដី ៣៥៦,៥០០ ហិចតា ឬ ២៩% ត្រូវបានចុះបញ្ជីរបស់ក្រុមហ៊ុនរៀនណាម ក្រុមហ៊ុនចិនកាន់កាប់ដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ចចំនួន ៤២ លើផ្ទៃដីសរុប ៣៦៩,០០០ហិចតា ឬ៣០%នៃផ្ទៃដីសរុប។សូមចុចមើលhttp://www.licadho-cambodia.org/land_concessions/ (ចូលមើលចុងក្រោយនៅ ថ្ងៃទី ០៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦)។

ក្រហមវិញនាពាក់កណ្តាលឆ្នាំ ១៩៧៧ ថាជាអាយ៉ងរៀតណាម ដោយអសីលធម៌ ឬក៏មិនត្រូវបានផ្តល់កិត្តិយស
នយោបាយក្នុងករណីនេះ ។ ដូចគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាដែរ លោក សម រង្ស៊ី និងបក្សពួក បានប្រុងប្រៀបចំពោះ
ការបំពាននៃក្រុមប្រឆាំងខ្លួន ខណៈដែលខ្នាក់មិនឃើញទង្វើរបស់ខ្លួន។

ដូចគ្នានឹងទស្សនៈគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាដែរ និទានកថានយោបាយរបស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិមាន
សមាសធាតុដែលស្តែងពីភាពចម្រុងចម្រាសជាច្រើន។ បន្ថែមលើអង្គហេតុដែលថារាហាសាស្ត្រប្រកាន់ពូជសាសន៍
របស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិចំពោះជាតិពន្ធ រៀតណាមប៉ែងជើងពីក្រោម ពេលខ្លួនគួរតែគាំទ្រសិទ្ធិមនុស្ស វាក៏ផ្តល់
នូវទស្សនៈទានប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាមិនមានសច្ចភាពតាមអង្គហេតុ និងរងឥទ្ធិពលនយោបាយដូចដែលគណបក្ស
ប្រជាជនកម្ពុជាបានធ្វើ។ លោក សម រង្ស៊ី អះអាងថា បើគ្មានសង្គ្រាមរៀតណាម ក៏គ្មានខ្មែរក្រហមគឺជាការពិត ប៉ុន្តែ
វាគ្មានន័យជាសារវន្តទេ។ គេក៏អាចនិយាយបានថាបើគ្មានអន្តរាគមន៍របស់សហរដ្ឋអាមេរិកនៅរៀតណាមទេ រៀត
ណាមកុំមួយនឹងស្តីក៏នឹងមិនបង្ខំចិត្តប្រើប្រាស់កម្ពុជាជាមូលដ្ឋានសង្គ្រាមឈ្នួបដែរ។ ការរិះគន់ស្រដៀងគ្នានេះ គឺ
យុទ្ធនាការទម្លាក់គ្រាប់បែកបំផ្លិចបំផ្លាញរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក នៅភាគខាងកើតប្រទេសកម្ពុជានៅចុងទសវត្សរ៍ទី
៦០ និងដើមទសវត្សរ៍ទី ៧០ ឬការសម្រេចចិត្តដ៏សំខាន់របស់ព្រះអង្គម្ចាស់ នរោត្តម សីហនុគាំទ្រខ្មែរក្រហម បន្ទាប់
ពីទ្រង់ត្រូវបានធ្វើរដ្ឋប្រហារនៅខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០។ នរណាក៏អាចទាញខ្សែសង្វាក់ប្រវត្តិសាស្ត្រជាមូលហេតុតាម
ដែលខ្លួនយល់ឃើញ។ ប៉ុន្តែដោយផ្ដោតតែម្យ៉ាងលើការទទួលខុសត្រូវរបស់រៀតណាម ដោយមិនខ្វល់ពីកត្តាខាង
ក្នុង និងខាងក្រៅជាច្រើនដែលនាំផ្លូវខ្មែរក្រហមកាន់អំណាច ជះឥទ្ធិពលអាក្រក់ធ្ងន់ធ្ងរជាប្រវត្តិសាស្ត្រ និងប្រជាជន
កម្ពុជា ។

ធ្វើដំណើរឱ្យមានសិទ្ធិប្រាំពីរមករា

ពេលកងទ័ពរៀតណាមរំលំរបបខ្មែរក្រហមនៅថ្ងៃទី ប្រាំពីរ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ វាបង្កើតឲ្យមាននិទានកថា
នយោបាយពីរប្រជែងគ្នា ដែលបន្តមានវត្តមានផ្តាច់មុខលើនយោបាយកម្ពុជា។ ការណ៍ដែលថានិទានកថាមាន
វត្តមានគឺមិនមានជារឿងគួរឲ្យភ្ញាក់ផ្អើលទេ ស្ទើរតែគ្រប់ប្រជាជាតិតែងមានរឿងនិទានបែបមនោគមន៍ ដែលជារឿយ
ៗមានការប្រទាំងប្រទើសគ្នាដោយក្រុមសង្គម និងនយោបាយផ្សេងៗគ្នា។ រឿងដែលគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍នៅកម្ពុជា
មិនមែនដោយប្រវត្តិសាស្ត្រ និងនយោបាយរដ្ឋមានការប្រទាំងប្រទើសគ្នាទេ ប៉ុន្តែដោយសារនិទានកថាទាំងពីរនេះ
មានឥទ្ធិពលលើការពិភាក្សានយោបាយ ដោយពង្រីកខ្លួនការពារការពិភាក្សាប្រកបដោយសក្តានុពលពីអតីតកាល
កម្ពុជា និងការពិភាក្សាបែបស្ថាបនាពីរបៀបដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមខ្លាំងរបស់ជាតិ ។

អ្វីដែលពួកគេអាចនិយាយជាលក្ខណៈឯកជន ជាក់ស្តែងប្រទេសនេះមិនទាន់មានមេដឹកនាំនយោបាយ ឆ្លើមដែលធ្វើសកម្មភាព និងនិយាយដោយឯករាជ្យលើទស្សនៈទាន់ទាំងពីរនេះទេ។ រហូតមកដល់ថ្ងៃនេះ អ្នក នយោបាយកម្ពុជា រាប់ចាប់ពីលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន និងលោក សម រង្ស៊ី មេដឹកនាំគណបក្សប្រឆាំងមក ចំណាយថាមពលច្រើនប្រយុទ្ធគ្នាលើរឿងសង្គ្រាមស៊ីវិលចាស់ ដែលពាក់ព័ន្ធតិចតួចលើបញ្ហាដែលប្រជាជនកម្ពុជា ចំនួន ១៥ លាននាក់កំពុងតែប្រឈម ។ ឧទាហរណ៍ដ៏ស្តែងមួយកំពុងមានភាពចម្រូងចម្រាសលើសកម្មភាពអតីត កាលរបស់លោករដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការបរទេស ហោ ណាំហុង ដែលលោក សម រង្ស៊ី និងអ្នកដទៃទៀតចោទថា បាន ចូលដៃនឹងអ្នកយាមកុក ឃុំយ៉ាងមនុស្សក្នុងកុកបឹងត្របែក នៅទីក្រុងភ្នំពេញនាសម័យខ្មែរក្រហម។ លោក សម រ ង្ស៊ី និងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់គណបក្សប្រឆាំងផ្សេងទៀត បាននិយាយពីរឿងនេះជាញឹកញាប់ចាប់តាំងពីដើមឆ្នាំ២០០០ ដែលជម្រុញឲ្យលោក ហោ ណាំហុងដាក់ពាក្យប្តឹងពីបទបរិហារកេរ្តិ៍ទៅទាំងតុលាការកម្ពុជា និងតុលាការបារាំង។¹⁵ ការផ្លាស់ប្តូរចុងក្រោយ បន្ទាប់ពីដំណើរការក្តីយ៉ាងយូរមក ភាគីម្ខាងដែលត្រូវចោទប្រកាន់ពីបទបរិហារកេរ្តិ៍ទទួល “អនុភាពប្រតិសកម្ម” ដោយតុលាការកម្ពុជាកាលពីខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៥ ការណ៍ដែលជំរុញលោក សម រង្ស៊ី ត្រូវរស់ នៅនិរទេសខ្លួនដូចសព្វថ្ងៃ ។¹⁶

បញ្ហាស្រដៀងគ្នាដែលមានការពិភាក្សាយ៉ាងផុសផុលនៅលើទំព័រហ្វេសប៊ុក គឺពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងនយោបាយ ដែលភាគីទាំងពីរមានមតិផ្ទុយគ្នាចំពោះថ្ងៃប្រាំពីរមករា។ ជាអក្ខរ បច្ចេកវិទ្យាថ្មីត្រូវបានប្រើប្រាស់ភាគច្រើនដើម្បី ផ្សព្វផ្សាយពីនិទានកថានយោបាយចាស់ ដល់ទស្សនិកជនថ្មី ដែលភាគច្រើនកើតក្រោយឆ្នាំ ១៩៧៩ ។ ការសរសរ បង្ហោះរបស់លោក សម រង្ស៊ី ពន្យល់លម្អិតជាច្រើនចំពោះថ្ងៃប្រាំពីរមករា ដោយរួមមានការអះអាងថារឿងណាមត្រូវ

¹⁵ គួរនាំទីពិតប្រាកដរបស់លោក ហោ ណាំហុង នៅបឹងត្របែក នៅមានភាពមិនច្បាស់លាស់ ។ ពន្ធនាគារមានទីតាំងភាគខាងត្បូងជាយក្រុង ភ្នំពេញ ត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់ដាក់បញ្ជីន្ត និងអ្នកការទូតដែលត្រឡប់មកកម្ពុជាវិញ ក្រោយមកពួកគេភាគច្រើនត្រូវបានសម្លាប់ចោល។ តាមភស្តុតាងដែលមាន លោក ហោ ណាំហុងប្រហែលជាបានជួយគ្រប់គ្រងពន្ធនាគារក្នុងនាមជា “ប្រធាន” ឬតំណាងអ្នកជាប់ពន្ធនាគារ ដែលនាំឲ្យលោកទទួលបានអភ័យឯកសិទ្ធិខ្លះ ប៉ុន្តែលោកបានបដិសេធដាច់ខាតពាក់ព័ន្ធនឹងភាពសហការយង់ឃ្នងដែលប្រព្រឹត្តិទៅនោះ។ លោក សម រង្ស៊ីផ្តល់ជាកស្តុតាងនូវជីវប្រវត្តិនៅលើឯកសារស្ថានទូតសហរដ្ឋអាមេរិកដែលមិនមានប្រភពដោយអះអាងថា លោកហោណាំហុង និងភរិយា “បានសហការណ៍គ្នាសម្លាប់អ្នកទោសជាច្រើននាក់”។ ឯកសារត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយជាផ្នែកមួយនៃការបែកធ្លាយទូរសារការទូតដោយ ក្រុងប្រឆាំងការសម្ងាត់ឈ្មោះវីគីលីក ក្នុងឆ្នាំ២០១១។ សូមចូលទៅមើល

https://wikileaks.org/plusd/cables/02PHNOMPENH1361_a.html (ចូលទៅមើលចុងក្រោយថ្ងៃទី ១០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦)។ ជាការ ពិត សំនួរពីភស្តុតាង និងការពិតគឺមាន តិចប្រើច្រើនគ្រងចំនុចនេះ ដូចមន្ត្រីសហរដ្ឋអាមេរិកបានបញ្ជាក់នៅក្នុងទូរសារការទូតដោយឡែកក្នុង ឆ្នាំ ២០០៨ លោក សម រង្ស៊ី ប្រើប្រាស់ការចោទប្រកាន់ដើម្បីវាយប្រហារក្នុង “យុទ្ធនាការសម្តុយឈ្មោះទាញចំណាប់អារម្មណ៍” ដែលពាក់ព័ន្ធ តិចតួចលើតម្រូវការប្រជាជនកម្ពុជា ។ សូមចូលទៅមើល https://wikileaks.org/plusd/cables/08PHNOMPENH399_a.html (ចូលទៅ មើលចុងក្រោយថ្ងៃទី ១០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦) ។

¹⁶ ក៏ក្រ សៀងលី និង ស្ថាន ថវីតុន, "សម រង្ស៊ី ប្រឈមនឹងដឹកចាប់ខ្លួន," ការសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍, ថ្ងៃទី ១៤ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥, មាស សុខជា , តាំង វីដា និងដានីវិញល ពីរ, "សម រង្ស៊ីប្រឈមនឹងការចោទប្រកាន់ដោយលោក ហោណាំហុង," ការសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍, ថ្ងៃទី២០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ។

ទទួលខុសត្រូវដែលបាននាំខ្មែរក្រហមមកកាន់អំណាច (មើលខាងលើ) ថារបបសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជា
មានិតកម្ពុជាបានផ្ដន្ទាទោសព្រះអង្គម្ចាស់ សីហនុ ដោយប្រហារជីវិតក្នុងបទល្មើសក្បត់ជាតិក្នុងទសវត្សរ៍ទី ៨០
(មិនមែនដូច្នោះទេ) ហើយថាព្រះអង្គម្ចាស់ សីហនុ មានពេលម្ដងនោះទ្រង់មានបន្ទូលថា "កម្ពុជាមិនត្រូវបម្រើវៀត
ណាមទេ" ។¹⁷ គេហទំព័រហ្វេសប៊ុក របស់លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បកស្រាយតិចតួច និងមានលក្ខណៈ
អធិប្បាយជាង រវាងការអះអាងការពារជាទូទៅនៃនីត្យានុកូលភាព តាមរយៈរូបថតនៃការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និងជំនួប
របស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីជាមួយមន្ត្រីបរទេសនានា ហើយការបង្ហាញថ្មីៗនេះបង្ហាញពីតួនាទីរបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុ
ជាក្នុងការនាំយកនូវសន្តិភាព ការចូលរួមរបស់លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែនក្នុងការចរចារកសន្តិភាពជាមួយ
សម្តេចសីហនុនៅក្នុងទសវត្សរ៍ទី៨០ និងរូបថតវ័យក្មេងរបស់លោក ហ៊ុន សែន ធ្វើការត្រួតពិនិត្យកងទ័ពក្នុងកំឡុង
សង្គ្រាមស៊ីវិល ។¹⁸ មានឥទ្ធិពលច្រើនឆ្នាំ ឥរិយាបទនយោបាយចាស់របស់កម្ពុជា ត្រូវធ្វើឲ្យសាមញ្ញដោយបង្កើតខ្លួន
លើអ៊ីនធឺណែត ។

ទោះជាមានការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងខ្លាំងខាងផ្នែកសង្គម និងបច្ចេកវិទ្យា នយោបាយកម្ពុជានៅតែជាប់គាំងក្នុង
សមរម្យនិទានកថាដែលផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ ឬបង្កើតឲ្យមានការពិភាក្សាកែលម្អ ឬការពិភាក្សាបែបស្ថាបនា ឬនីត្យា
នុកូល តិចតួចដល់ភាគីទាំងសងខាង។ ជាជាងការបង្កើតឲ្យមានចម្រុះភាពនៃវេទិកានយោបាយ ដោយផ្តល់លទ្ធ
ភាពស្វែងរកដំណោះស្រាយបញ្ហាជាច្រើនរបស់កម្ពុជា ភាគីទាំងពីររំលោភនៅក្នុងប៉ូលសុខស្រួលនៃនិទានកថា
របស់ខ្លួន ការពារការអះអាងប្រវត្តិសាស្ត្រដែលមានអាយុរាប់ទសវត្សរ៍ និងការអះអាងតតាំងគ្នាទៅវិញ ។ សូមកាំភ្លើង
ប្រែជាស្ងប់ស្ងាត់ ប៉ុន្តែសង្គ្រាមស៊ីវិលចាស់នៅមានការបក់បោកយ៉ាងខ្លាំង ។

នេះជាពេលវេលាត្រូវធ្វើដំណើរឲ្យហួសថ្ងៃប្រាំពីរមករា និងការតាំងដំណើរនយោបាយដែលបានរីកធំធេង
ហើយ ។ រឿងរ៉ាវពិតប្រាកដមួយនៃប្រវត្តិសាស្ត្រដែលទើបកន្លងផុតទៅថ្មីៗ កម្ពុជាគួរទទួលស្គាល់ថាទាំងកត្តាផ្ទៃក្នុង
និងកត្តាខាងក្រៅបាននាំខ្មែរក្រហមឡើងកាន់អំណាច នៅឆ្នាំ១៩៧៥ ហើយរបបនេះត្រូវបានផ្តួលរំលំដោយកងទ័ព
វៀតណាមក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩។ ដល់ពេលត្រូវទទួលស្គាល់ថាគួប្រជែងនៃនិទានកថាទាំងពីរ បង្កើតសមាសភាពពិត
និងកុហក ។ "ប្រាំពីរមករា" ពិតជាតំណាងនូវការឈ្លានពានរបស់វៀតណាមចំពោះ អតិរកភាពយោរយោហួស
កំណត់នៃរបបខ្មែរក្រហម ទោះការឈ្លានពានមិនត្រូវយកមកធ្វើជាមូលហេតុចំពោះការព្រួយបារម្ភមនុស្សធម៌ក្តី ។

ដរាបណាដែលអ្នកនយោបាយកម្ពុជាចាប់ផ្តើមធ្វើដំណើរឲ្យផុតពីទស្សនៈរឹងក្តឹងទាំងពីរនៃប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិ
នេះ ស្ថានភាពនយោបាយនឹងមានក្តីសង្ឃឹមឡើងវិញ ដោយកែប្រែទម្លាប់ចាស់ និងគំរូដម្លោះបែបហាយនភាព ។ វា

¹⁷ អាចទស្សនានៅក្នុង <https://www.facebook.com/rainy.sam.5/> (ចូលទៅមើលចុងក្រោយថ្ងៃទី១០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៦) ។
¹⁸ អាចទស្សនានៅក្នុង <https://www.facebook.com/hunsencambodia/> (ចូលទៅមើលចុងក្រោយថ្ងៃទី ១០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦) ។

មានតម្លៃត្រូវចងចាំថាក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រទំនើបកម្ពុជា គ្មានអ្នកនយោបាយណាធ្លាប់បានទទួលស្គាល់បរាជ័យនៃការ
បោះឆ្នោត ឬក៏ធ្លាប់មានការផ្ទេរអំណាចដោយសន្តិភាពពីភាគីនយោបាយមួយទៅភាគីមួយទៀតទេ ។ គំរូថ្មីមួយ
សម្រាប់ការពិភាក្សានយោបាយគឺនៅមានភាពយឺតយ៉ាវហួស ។

ចំពោះគណបក្សកាន់អំណាច ការធ្វើឲ្យចងចាំស្ថិតស្ថេរនិទានកថាចាស់នៃថ្ងៃប្រាំពីរមករាមិនបានផ្តល់នូវ
ផែនការជាក់លាក់សម្រាប់អនាគតទេ គឺគ្រាន់តែជាការដោះសារដើម្បីរក្សាអំណាច។ ចំពោះគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ
ការបោះបង់ចោលនិទានកថាចាស់ ដើម្បីរំលេចចេញនូវរឿងថ្មីនឹងផ្តល់លទ្ធភាពដំណោះស្រាយចំពោះរឿងអំពើពុក
រលួយ ការឆក់ប្លន់របស់ក្រុមហ៊ុន និងការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ដែលកំពុងតែកើតមានក្រោមការដឹកនាំរបស់លោក
នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ។ ដរាបណាការអះអាងរបស់ភាគីទាំងសងខាងនៅតែមាននីត្យានុកូលភាពក្នុងចំណោម
ប្រជាជនកម្ពុជា វាច្បាស់ជាគ្មានកន្លែងសម្រាប់ឲ្យមានការសម្របសម្រួលដោយស៊ីវិលភាព ឬក៏មានកន្លែងសម្រាប់
ប្រជាពលរដ្ឋពិភាក្សាអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាឲ្យបានស៊ីជម្រៅ។ ការណ៍ទាំងអស់នេះមានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់
ដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមរបស់ជាតិ និងកសាងអនាគតប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងវឌ្ឍនភាព ។

បើទោះបីជាមានការប្រកាន់យកការថ្លែងមិនស្របគំនិតគ្នារវាងភាគីទាំងពីរក៏ដោយ ប្រាំពីរមករានៅតែជាថ្ងៃ
ដ៏សំខាន់សម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជា។ ការប្រារព្ធអបអរថ្ងៃប្រាំពីរមករាគួរតែត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើជនរងគ្រោះនៃ
របបខ្មែរក្រហម ហើយការប្រើប្រាស់ថ្ងៃនេះដើម្បីទទួលបានផលចំណេញផ្នែកនយោបាយគួរត្រូវជៀសវាង។
សាធារណជនគួរត្រូវបានផ្តល់ឱកាសក្នុងការបកស្រាយអំពីព្រឹត្តិការណ៍ថ្ងៃប្រាំពីរមករា និងបញ្ជាក់ពេលវេលាក្នុង
ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា និងធ្វើការពិភាក្សាគំនិតរបស់ពួកគេដោយសេរី ខណៈពេលដែលគណបក្សនយោបាយបង្វែរការ
យកចិត្តទុកដាក់ទៅលើការអភិវឌ្ឍនិងអនុវត្តគោលនយោបាយដែលឆ្លើយតបនឹងបញ្ហាប្រឈមរបស់ប្រទេសកម្ពុជា
បច្ចុប្បន្ន។